

Effects of Sandwich Generation and Financial Literacy on Over-Indebtedness of Government Officers in Office of the Permanent Secretary, Ministry of Commerce

Kantaree Saelee^{1*} Teerasak Sapwarabol² and Thana Sompornserm²

¹ Master Student, Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand

² Department of Economics, Kasetsart University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: Kantaree.s@ku.th

ABSTRACT

This study aims to examine the behaviors and factors influencing over-indebtedness among civil servants under the Office of the Permanent Secretary, Ministry of Commerce. Primary data were collected through 313 questionnaires and analyzed using descriptive statistics and inferential statistics through a Logit Model to explore the relationships between demographic, economic, environmental factors, and financial literacy in relation to over-indebtedness. The results revealed that statistically significant positive factors contributing to over-indebtedness include being part of the sandwich generation (i.e., individuals financially responsible for supporting at least two generations of family members), homeownership, and car ownership. On the other hand, statistically significant negative factors include average monthly expenses, workplace location, financial literacy, and financial behavior. Therefore, relevant agencies should implement targeted support measures, especially for individuals in the sandwich generation, such as financial assistance, tax relief, and financial literacy promotion. Additionally, establishing internal financial advisory services is also recommended to enhance financial discipline, reduce the risk of over-indebtedness, and sustainably strengthen the economic stability of public sector personnel.

Keywords: Over-indebtedness, Sandwich Generation, Financial Literacy

ผลกระทบของแซนด์วิชเจนเนอเรชั่นและทักษะทางการเงินที่มีต่อการก่อหนี้เกินตัวของข้าราชการสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์

กัทลี แซ่ลี^{1*} อีร์ศักดิ์ ทรัพย์วโรบล² และ ธนา สมพรเสริม²

¹ นิสิตปริญญาโท สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

² ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: kantaree.s@ku.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการก่อหนี้เกินตัวของข้าราชการสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิจากการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม จำนวน 313 ชุด และนำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมานผ่านแบบจำลองโลจิสต์ (Logit Model) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านประชากรศาสตร์ เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม และทักษะทางการเงิน กับการก่อหนี้เกินตัว ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อการก่อหนี้เกินตัว ได้แก่ การเป็นแซนด์วิชเจนเนอเรชั่น (ผู้ที่มีภาระทางการเงินในการดูแลสมาชิกในครอบครัวอย่างน้อย 2 รุ่น) การมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง และการมีรถยนต์ส่วนตัว ขณะที่ปัจจัยที่ส่งผลเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน สถานที่ปฏิบัติงาน ทักษะทางการเงิน และพฤติกรรมทางการเงิน ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีมาตรการช่วยเหลือเฉพาะกลุ่ม โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในกลุ่มแซนด์วิชเจนเนอเรชั่น เช่น การจัดสรรเงินช่วยเหลือ สิทธิลดหย่อนภาษี และการส่งเสริมทักษะทางการเงิน รวมถึงการจัดตั้งที่ปรึกษาทางการเงินภายในองค์กร เพื่อส่งเสริมวินัยทางการเงิน ลดความเสี่ยงในการก่อหนี้เกินตัว และยกระดับความมั่นคงทางเศรษฐกิจของบุคลากรภาครัฐอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การก่อหนี้เกินตัว, แซนด์วิชเจนเนอเรชั่น, ทักษะทางการเงิน

© 2025 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนของประเทศไทยในปัจจุบันถือเป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทยระบุว่า สัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 76.1 ในปี พ.ศ. 2555 เป็นร้อยละ 89.60 ในไตรมาสที่ 2 ของปี พ.ศ. 2567 หรือคิดเป็นมูลค่าประมาณ 16.3 ล้านล้านบาท (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2567) ซึ่งเกินเกณฑ์ระดับเฝ้าระวังที่ธนาคารเพื่อการชำระหนี้ระหว่างประเทศ (BIS) กำหนดไว้ที่ร้อยละ 80 สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนภาระทางการเงินที่เพิ่มขึ้นของภาคครัวเรือน และอาจก่อให้เกิดข้อจำกัดในการบริโภค การออม และการลงทุนของประชาชน จนนำไปสู่ผลกระทบต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาว โดยเฉพาะเมื่อภาระหนี้ไม่ได้เกิดจากการลงทุนที่สร้างรายได้ แต่มีรากฐานจากพฤติกรรมบริโภคนิยม ความต้องการรักษาภาพลักษณ์ทางสังคม และการใช้จ่ายเกินความจำเป็น หนึ่งในปัจจัยเชิงโครงสร้างที่ส่งผลต่อภาวะหนี้ครัวเรือน คือ ภาวะแซนด์วิชเจนเนอเรชั่น ซึ่งหมายถึงกลุ่มคนวัยทำงานที่ต้องรับภาระในการดูแลทั้งบุตรและผู้สูงอายุในครอบครัวไปพร้อม ๆ กัน ภาวะดังกล่าวเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ประกอบกับแนวโน้มการมีบุตรลดลง ส่งผลให้ภาระด้านค่าใช้จ่าย เช่น ค่าการศึกษาของบุตร และค่ารักษาพยาบาลของผู้สูงอายุ ตกอยู่กับบุคคลเพียงไม่กี่คนในครอบครัว ส่งผลให้ครัวเรือนจำนวนมากต้องพึ่งพาการกู้ยืมเพื่อบริหารค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ซึ่งข้าราชการนับเป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่มีแนวโน้มการก่อหนี้สูงจากหลายปัจจัย ทั้งความมั่นคงในอาชีพ ความสามารถในการเข้าถึงแหล่งสินเชื่อ และสิทธิประโยชน์ด้านสวัสดิการ เช่น เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำและเงื่อนไขการผ่อนชำระที่ผ่อนปรน แม้สิ่งเหล่านี้จะเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต แต่หากขาดการวางแผนทางการเงินที่เหมาะสม ก็อาจ

นำไปสู่ภาวะหนี้เกินตัว ซึ่งกระทบต่อทั้งคุณภาพชีวิตและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ เพื่อรับมือกับความเสียดังกล่าว ธนาคารแห่งประเทศไทยได้กำหนดแนวทางควบคุมภาระหนี้ผ่านเกณฑ์สัดส่วนภาระหนี้ ต่อรายได้ (Debt Service Ratio: DSR) โดยแนะนำให้บุคคลไม่ควรมียุทธภาระหนี้รวมเกินร้อยละ 40 ของรายได้ต่อเดือน (ธนาคารกรุงไทย, 2566) รวมทั้งยังได้ร่วมกับสำนักงานสถิติแห่งชาติ ดำเนินการสำรวจระดับทักษะทางการเงินของประชาชนตามกรอบมาตรฐานขององค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD) ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านความรู้ พฤติกรรม และทัศนคติทางการเงิน อย่างไรก็ตาม การสำรวจดังกล่าวยังไม่ได้เจาะลึกกลุ่มข้าราชการซึ่งอาจมีระดับทักษะทางการเงินที่แตกต่างจากกลุ่มประชาชนทั่วไป

ดังนั้น การศึกษาในครั้งนี้จึงต้องการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการก่อหนี้เกินตัวของข้าราชการในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยมุ่งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรด้านประชากรศาสตร์ เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม และทักษะทางการเงิน เพื่อสร้างความตระหนักให้กับข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ และข้าราชการหน่วยงานอื่น ๆ ได้ทราบถึงพฤติกรรมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการก่อหนี้เกินตัว กระตุ้นให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางการเงิน ลดการก่อหนี้ที่ไม่จำเป็น รวมทั้งสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย และมาตรการต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหาการก่อหนี้สินเกินตัวของข้าราชการของหน่วยงานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการก่อหนี้เกินตัวของข้าราชการสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการก่อหนี้เกินตัวของข้าราชการสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ข้าราชการสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ จำนวนทั้งสิ้น 1,198 คน ประกอบด้วย ข้าราชการในส่วนกลาง จำนวน 238 คน และในส่วนภูมิภาค จำนวน 960 คน จากการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างตามวิธีการของ Taro Yamane โดยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้เท่ากับร้อยละ 5 พบว่า ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ไม่ควรต่ำกว่า 300 ตัวอย่าง เพื่อป้องกันความผิดพลาดจากการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยจึงได้ปรับเพิ่มขนาดตัวอย่างเป็น 310 คน จากประชากรทั้งหมด และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ ซึ่งจะแบ่งประชากรออกเป็นข้าราชการที่ปฏิบัติงานในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค หลังจากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างตามสะดวก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลองจำนวน 30 คน ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์รายบุคคลที่ละข้อคำถาม เพื่อประเมินความชัดเจนของถ้อยคำ ความเข้าใจในเนื้อหา และประเด็นปัญหาที่อาจเกิดขึ้น พร้อมทั้งบันทึกข้อสังเกตและข้อเสนอแนะเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข จากนั้นจึงนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ในลักษณะการแจกแบบสอบถามเป็นกลุ่ม เพื่อประเมินความราบรื่นในการตอบความเหมาะสมของลำดับคำถาม และระยะเวลาที่ใช้ในการตอบ เมื่อปรับปรุงจนมีความสมบูรณ์แล้ว จึงนำมาใช้ในการเก็บข้อมูลจริง ทั้งนี้ เนื่องจากแบบสอบถามประกอบด้วยข้อคำถามแบบเลือกตอบตามข้อเท็จจริงและมีการอ้างอิงคำถามจากแบบสำรวจทักษะทางการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทย จึงไม่มีความจำเป็นต้องดำเนินการวิเคราะห์ หากค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเพิ่มเติม โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพราชการ และแซนด์วิชเงินเนอร์ชั่น

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลด้านเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน ภาระหนี้ที่ต้องชำระต่อเดือน ความเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย และการครอบครองรถยนต์

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลด้านสถานที่ปฏิบัติงานของกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะทางการเงิน ประกอบไปด้วย ข้อมูล 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ทางการเงิน ด้านพฤติกรรมทางการเงิน และด้านทัศนคติทางการเงิน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นข้อมูลปฐมภูมิจากการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยได้ทำหนังสือ ขอความอนุเคราะห์ถึงปลัดกระทรวงพาณิชย์ ในการจัดเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นข้าราชการในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ผ่านแพลตฟอร์ม Google Forms และเผยแพร่ลิงก์แบบสอบถามไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ภายในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ เพื่อให้ข้าราชการกลุ่มเป้าหมายสามารถตอบแบบสอบถามได้สะดวกและรวดเร็ว เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาในการตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยจึงดำเนินการรวบรวมและตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับ จากนั้นจึงนำข้อมูลเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป ซึ่งกำหนดช่วงเวลาที่ยกแบบสอบถามระหว่างเดือน มกราคม - กุมภาพันธ์ 2568

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 โดยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาทำการวิเคราะห์ โดยนำเสนอในรูปแบบตารางแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ซึ่งครอบคลุมข้อมูล 4 ด้าน ได้แก่ ด้านประชากรศาสตร์ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสภาพแวดล้อม และด้านทักษะทางการเงิน

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผู้วิจัยใช้แบบจำลองโลจิสต์ (Logit Model) ซึ่งเหมาะสมกับตัวแปรตามประเภทสองค่า (Binary Outcome) โดยกำหนดให้ $Y = 1$ หมายถึง ข้าราชการที่มีสัดส่วนภาระหนี้ที่ต้องชำระต่อเดือนมากกว่าร้อยละ 40 เมื่อเทียบกับรายได้เฉลี่ยต่อเดือน และ $Y = 0$ หมายถึง ข้าราชการที่มีสัดส่วนภาระหนี้ที่ต้องชำระต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 40 เมื่อเทียบกับรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ขณะที่ตัวแปรอิสระ (X) หมายถึง ปัจจัยต่าง ๆ ที่อาจส่งผลต่อความเป็นไปได้ในการก่อหนี้เกินตัว ทั้งนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามในแบบจำลองโลจิสต์ ไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์เชิงเส้นกัน โดยกำหนดตัวแปรอิสระและรูปแบบของแบบจำลองได้ดังนี้

$$Y = \beta_0 + \beta_1 \text{GENDER} + \beta_2 \text{AGE} + \beta_3 \text{EDU} + \beta_4 \text{STATUS} + \beta_5 \text{YEXP} + \beta_6 \text{SANDWICH} + \beta_7 \text{INCOME} \\ + \beta_8 \text{EXPENSE} + \beta_9 \text{TENURE} + \beta_{10} \text{CAR} + \beta_{11} \text{PLACE} + \beta_{12} \text{FK} + \beta_{13} \text{FB} + \beta_{14} \text{FA} + \varepsilon$$

โดยกำหนดความหมายของตัวแปรอิสระ และค่าของตัวแปรอิสระตามเงื่อนไขในแบบจำลองโลจิสต์ ดังนี้

Y	คือ	หนี้เกินตัว โดยกำหนดตัวแปรหุ่นดังนี้ Y = 1 เมื่อข้าราชการมีสัดส่วนภาระหนี้ที่ต้องชำระต่อเดือนมากกว่าร้อยละ 40 เมื่อเทียบกับรายได้เฉลี่ยต่อเดือน Y = 0 เมื่อข้าราชการมีสัดส่วนภาระหนี้ที่ต้องชำระต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 40 เมื่อเทียบกับรายได้เฉลี่ยต่อเดือน
GENDER	คือ	ตัวแปรเพศ โดยกำหนดตัวแปรหุ่นดังนี้ GENDER = 1 เมื่อข้าราชการเป็นเพศชาย GENDER = 0 เมื่อข้าราชการเป็นเพศหญิง
AGE	คือ	ตัวแปรด้านอายุ หน่วยเป็นปี
EDU1	คือ	ตัวแปรด้านระดับการศึกษา โดยกำหนดตัวแปรหุ่นดังนี้ EDU1 = 1 เมื่อข้าราชการมีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรี EDU1 = 0 เมื่อข้าราชการมีระดับการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี

EDU2	คือ	ตัวแปรด้านระดับการศึกษา โดยกำหนดตัวแปรหุ่นดังนี้ EDU2 = 1 เมื่อข้าราชการมีระดับการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี EDU2 = 0 เมื่อข้าราชการมีระดับการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี
STATUS1	คือ	ตัวแปรด้านสถานภาพ โดยกำหนดตัวแปรหุ่นดังนี้ STATUS1 = 1 เมื่อข้าราชการมีสถานภาพสมรส/อยู่ด้วยกัน STATUS1 = 0 เมื่อข้าราชการมีสถานภาพโสด
STATUS2	คือ	ตัวแปรด้านสถานภาพ โดยกำหนดตัวแปรหุ่นดังนี้ STATUS2 = 1 เมื่อข้าราชการมีสถานภาพหย่า/หม้าย/แยกกันอยู่ STATUS2 = 0 เมื่อข้าราชการมีสถานภาพโสด
YEXP	คือ	ตัวแปรด้านอายุราชการ หน่วยเป็นปี
SANDWICH	คือ	ตัวแปรด้านแซนด์วิชเงินเนอเรชั่น โดยกำหนดตัวแปรหุ่นดังนี้ SANDWICH = 1 เมื่อข้าราชการมีภาระทางการเงินในการดูแลบุคคลในครอบครัวอย่างน้อย 2 รุ่น อาทิ ภาระทางการเงินในการดูแลพ่อแม่และลูก, ลูกและหลาน ฯลฯ SANDWICH = 0 เมื่อข้าราชการมีภาระทางการเงินในการดูแลบุคคลในครอบครัวน้อยกว่า 2 รุ่น
INCOME	คือ	ตัวแปรด้านรายได้ที่ข้าราชการได้รับต่อเดือน หน่วยเป็นบาท
EXPENSE	คือ	ตัวแปรด้านค่าใช้จ่ายที่ข้าราชการต้องชำระต่อเดือน หน่วยเป็นบาท
TENURE	คือ	ตัวแปรความเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย โดยกำหนดตัวแปรหุ่นดังนี้ TENURE = 1 เมื่อข้าราชการมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง TENURE = 0 เมื่อข้าราชการไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง
CAR	คือ	ตัวแปรการครอบครองรถยนต์ โดยกำหนดตัวแปรหุ่นดังนี้ CAR = 1 เมื่อข้าราชการมีรถยนต์ของตนเอง CAR = 0 เมื่อข้าราชการไม่มีรถยนต์ของตนเอง
PLACE	คือ	ตัวแปรด้านสถานที่ปฏิบัติงาน โดยกำหนดตัวแปรหุ่นดังนี้ PLACE = 1 เมื่อข้าราชการปฏิบัติในส่วนกลาง PLACE = 0 เมื่อข้าราชการปฏิบัติในส่วนภูมิภาค
FK	คือ	ตัวแปรคะแนนความรู้ทางการเงิน
FB	คือ	ตัวแปรคะแนนพฤติกรรมทางการเงิน
FA	คือ	ตัวแปรคะแนนทัศนคติทางการเงิน

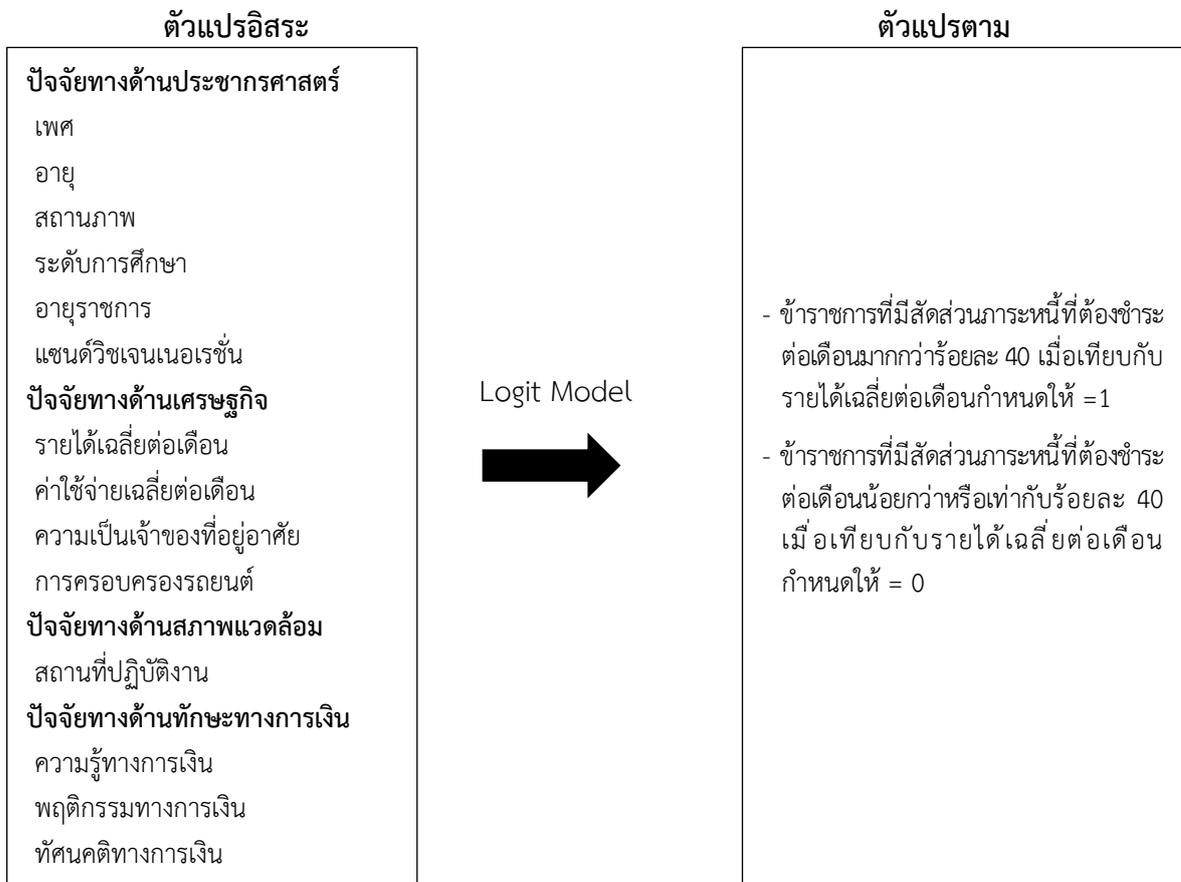
การวิเคราะห์แบบจำลองโลจิสต์ มักนิยมใช้ค่า Marginal Effect ในการแปลผล เนื่องจากสามารถแสดงขนาดและทิศทางของผลกระทบจากตัวแปรอิสระที่มีต่อความน่าจะเป็นของการเกิดเหตุการณ์ที่กำลังศึกษาได้อย่างชัดเจนและตีความได้ง่าย โดยในการศึกษาครั้งนี้ ค่า Marginal Effect แสดงถึงโอกาสที่ข้าราชการสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ มีสัดส่วนภาระหนี้ที่ต้องชำระต่อเดือนมากกว่าร้อยละ 40 เมื่อเทียบกับรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ทั้งนี้ หากค่าที่ได้มีค่าเป็นบวก หมายความว่า ตัวแปรอิสระนั้นมีอิทธิพลทำให้โอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์ที่สนใจเพิ่มมากขึ้น แต่ในทางตรงกันข้าม หากค่าที่ได้มีค่าเป็นลบ หมายความว่า ตัวแปรอิสระนั้นมีอิทธิพลทำให้โอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์ที่สนใจลดลง ซึ่งมีสมการดังนี้

$$\text{Marginal Effect} = \frac{\partial \text{Pr}(y=1)}{\partial X_k}$$

โดยที่ X_k คือ ตัวแปรคุณลักษณะลำดับที่ k ที่ส่งผลต่อ z

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดปัจจัยที่อาจส่งผลต่อการก่อหนี้เกินตัวของข้าราชการสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยพิจารณาจากแนวคิดด้านประชากรศาสตร์ ซึ่งศึกษาลักษณะ ขนาด และโครงสร้างของประชากร เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ อันส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจของบุคคล รวมถึงแนวคิดเกี่ยวกับหนี้สินประกอบด้วย ประเภท สาเหตุ และวัตถุประสงค์ของการก่อหนี้ นอกจากนี้ยังนำทฤษฎีด้านการบริโภคที่สัมพันธ์กับการก่อหนี้มาใช้วิเคราะห์ ได้แก่ ทฤษฎีรายได้สัมบูรณ์ รายได้เปรียบเทียบ รายได้ถาวร และวัฏจักรชีวิต ซึ่งล้วนสะท้อนพฤติกรรมทางการเงินในมิติต่าง ๆ ทั้งระยะสั้นและระยะยาว เสริมด้วยแนวคิดเกี่ยวกับทักษะทางการเงินซึ่งครอบคลุมความรู้ พฤติกรรม และทัศนคติทางการเงินตามแนวทาง OECD และธนาคารแห่งประเทศไทย และท้ายที่สุดคือแนวคิดเกี่ยวกับแซนด์วิชเจนเนอเรชั่น ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ต้องดูแลทั้งพ่อแม่และบุตรในเวลาเดียวกัน โดยอธิบายผ่านทฤษฎีช่วงชีวิต ความเป็นปึกแผ่นระหว่างรุ่น และความไม่แน่ใจระหว่างรุ่น ซึ่งช่วยอธิบายแรงกดดันทางการเงินและพฤติกรรมการก่อหนี้ของกลุ่มประชากรเป้าหมายได้อย่างรอบด้าน ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. พฤติกรรมการก่อกันเกินตัวของข้าราชการสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 25–35 ปี มีสถานภาพสมรส สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี อายุราชการ 1–10 ปี และไม่ได้อยู่ในภาวะแซนด์วิชเงินเนอเรชั่น โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 15,000–25,000 บาท และค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่ำกว่า 10,000 บาท ส่วนใหญ่มีที่อยู่อาศัยและรถยนต์เป็นของตนเอง รวมถึงปฏิบัติงานในพื้นที่ส่วนภูมิภาค

ด้านพฤติกรรมการก่อกัน พบว่าร้อยละ 72.84 ของกลุ่มตัวอย่างมีภาระหนี้สิน โดยในจำนวนนี้ ร้อยละ 73.25 มีสัดส่วนที่ต้องชำระต่อเดือนมากกว่าร้อยละ 40 เมื่อเทียบกับรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยวัตถุประสงค์หลักในการก่อกัน ได้แก่ การอุปโภคบริโภค และการซื้อที่อยู่อาศัย ระยะเวลาการชำระหนี้ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 6–10 ปี โดยแหล่งเงินกู้ที่นิยมคือ สหกรณ์ออมทรัพย์ของกระทรวงพาณิชย์

ด้านทักษะทางการเงิน กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ย 16.17 จาก 20 คะแนน (คิดเป็นร้อยละ 80.85) สูงกว่าเกณฑ์ของ OECD และคะแนนเฉลี่ยจากการสำรวจของธนาคารแห่งประเทศไทยในปี พ.ศ. 2565 โดยด้านความรู้ทางการเงิน หัวข้อที่กลุ่มตัวอย่างตอบถูกต้องมากที่สุด คือ เรื่องความเสี่ยงและผลตอบแทน ส่วนหัวข้อที่ตอบผิดมากที่สุด คือ เรื่องการคำนวณดอกเบี้ยเงินฝากทบต้น ด้านพฤติกรรมทางการเงิน หัวข้อที่กลุ่มตัวอย่างตอบถูกต้องมากที่สุด คือ การตัดสินใจทางการเงินและการจัดสรรเงินก่อนการใช้จ่าย ส่วนหัวข้อที่ตอบผิดมากที่สุด คือ การไม่กู้ยืมเมื่อเงินไม่เพียงพอใช้ ด้านทัศนคติทางการเงิน หัวข้อที่กลุ่มตัวอย่างตอบถูกต้องมากที่สุด คือ เรื่องการมีความสุขในการใช้เงินมากกว่าเก็บออมเพื่ออนาคต ขณะที่หัวข้อที่ตอบผิดมากที่สุด คือ เรื่องการมีชีวิตอยู่เพื่อวันนี้และไม่ได้คิดวางแผนเพื่ออนาคต

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการก่อกันเกินตัวของข้าราชการสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์

ผู้วิจัยได้ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ พบว่าตัวแปรอายุกับตัวแปรอายุราชการ และตัวแปรอายุราชการกับตัวแปรรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีค่าสัมประสิทธิ์ระหว่างตัวแปรเกิน 0.8 แสดงว่ามีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในรูปแบบเชิงเส้น จึงตัดตัวแปรอายุราชการออกจากแบบจำลอง และได้กำหนดรูปแบบของแบบจำลองทั้งหมด 7 รูปแบบ พร้อมทั้งประมาณค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) เพื่อวิเคราะห์ทิศทางและความน่าจะเป็นของการก่อกันเกินตัวด้วยแบบจำลองโลจิสต์ (Logit Model) โดยผลการวิเคราะห์สามารถสรุปได้ในตารางที่ 1 – 2

ตารางที่ 1 ผลการประมาณค่าแบบจำลองโลจิสต์ (Logit Model)

ตัวแปรอิสระ	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7
Gender (เพศ)	-0.165 (-0.66)	-0.203 (-0.73)	-0.248 (-0.88)	-0.306 (-1.06)	-0.285 (-1.00)		
Age (อายุ)	0.018 (1.25)	0.011 (0.43)	0.002 (0.06)	-0.001 (-0.03)	-0.003 (-0.10)		
Status1 (สมรส/อยู่ด้วยกัน)	0.707** (2.36)	0.288 (0.83)	0.217 (0.62)	0.130 (0.35)	0.146 (0.40)		
Status2 (หย่า/หม้าย/แยกกันอยู่)	-0.575 (-0.97)	-0.475 (-0.70)	-0.531 (-0.78)	-0.681 (-1.01)	-0.643 (-0.95)		
Edu1 (ปริญญาตรี)	-0.063 (-0.16)	0.078 (0.18)	0.019 (0.04)	0.013 (0.03)	-0.005 (-0.01)		
Edu2 (สูงกว่าปริญญาตรี)	0.319 (0.81)	0.526 (1.12)	0.534 (1.14)	0.620 (1.29)	0.588 (1.24)		
Sandwich (แซนด์วิชเงินเนอเรชั่น)	0.552* (1.91)	0.641* (1.92)	0.690** (2.02)	0.759** (2.16)	0.782** (2.25)	0.786** (2.57)	0.769** (2.50)

ตารางที่ 1 ผลการประมาณค่าแบบจำลองโลจิสติก (Logit Model) (ต่อ)

ตัวแปรอิสระ	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7
Income (รายได้เฉลี่ยต่อเดือน)		-0.000 (-0.67)	-0.000 (-0.59)	-0.000 (-0.46)	-0.000 (-0.44)		
Expense (ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน)		-0.000*** (-3.37)	-0.000*** (-3.11)	-0.000*** (-3.08)	-0.000*** (-3.12)	-0.000*** (-3.96)	-0.000*** (-3.90)
Tenure (ความเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย)		0.962*** (2.70)	1.072*** (2.93)	1.152*** (3.07)	1.144*** (3.05)	1.035*** (3.38)	1.044*** (3.41)
Car (การครอบครองรถยนต์)		1.747*** (5.32)	1.703*** (5.12)	1.778*** (5.16)	1.731*** (5.14)	1.729*** (5.34)	1.767*** (5.33)
Place (สถานที่ปฏิบัติงาน)			-0.953*** (-2.81)	-0.844** (-2.42)	-0.869** (-2.53)	-0.794** (-2.36)	-0.780** (-2.28)
FK (ความรู้ทางการเงิน)				-0.070 (-0.51)			-0.052 (-0.39)
FB (พฤติกรรมทางการเงิน)				-0.297** (-2.11)			-0.249* (-1.84)
FA (ทัศนคติทางการเงิน)				-0.149 (-0.86)			-0.154 (-0.91)
FL (FK+FB+FA) (ทักษะทางการเงิน)					-0.177*** (-2.67)	-0.156** (-2.49)	
Constant	-1.161* (-1.74)	-1.349 (-1.63)	-0.814 (-0.96)	2.101 (1.47)	2.104 (1.51)	1.635 (1.59)	1.619 (1.49)
Log Pseudolikelihood	-199.626	-170.315	-166.255	-161.865	-162.507	-165.874	-165.373
Prob>Chi - Square	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000
Pseudo R ²	0.0769	0.2124	0.2312	0.2515	0.2485	0.2330	0.2353

หมายเหตุ: *, **, *** แสดงนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.10, 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ และค่า Z-statistic แสดงในวงเล็บ

ตารางที่ 2 ผลการประมาณค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect)

ตัวแปรอิสระ	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7
Gender (เพศ)	-0.041 (-0.66)	-0.051 (-0.73)	-0.062 (-0.88)	-0.076 (-1.06)	-0.071 (-1.00)		
Age (อายุ)	0.005 (1.25)	0.003 (0.43)	0.000 (0.06)	-0.000 (-0.03)	-0.001 (-0.10)		
Status1 (สมรส/อยู่ด้วยกัน)	0.174** (2.41)	0.072 (0.84)	0.054 (0.62)	0.032 (0.35)	0.036 (0.40)		
Status2 (หย่า/หม้าย/แยกกันอยู่)	-0.142 (-1.00)	-0.118 (-0.71)	-0.132 (-0.79)	-0.168 (-1.05)	-0.159 (-0.98)		
Edu1 (ปริญญาตรี)	-0.016 (-0.16)	0.020 (0.18)	0.005 (0.04)	0.003 (0.03)	0.001 (-0.01)		
Edu2 (สูงกว่าปริญญาตรี)	0.079 (0.82)	0.130 (1.14)	0.132 (1.16)	0.151 (1.32)	0.144 (1.26)		
Sandwich (แซนด์วิชเงินเนอร์ชั่น)	0.136* (1.94)	0.157* (1.96)	0.169** (2.07)	0.186** (2.23)	0.191** (2.32)	0.192** (2.66)	0.188** (2.59)

ตารางที่ 2 ผลการประมาณค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) (ต่อ)

ตัวแปรอิสระ	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7
Income (รายได้เฉลี่ยต่อเดือน)		-0.000 (-0.67)	-0.000 (-0.59)	-0.000 (-0.46)	-0.000 (-0.44)		
Expense (ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน)		-0.000*** (-3.37)	-0.000*** (-3.11)	-0.000*** (-3.08)	-0.000*** (-3.11)	-0.000*** (-3.96)	-0.000*** (-3.90)
Tenure (ความเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย)		0.235*** (2.81)	0.261*** (3.08)	0.279*** (3.24)	0.277*** (3.22)	0.252*** (3.54)	0.254*** (3.57)
Car (การครอบครองรถยนต์)		0.406*** (6.27)	0.397*** (6.00)	0.412*** (6.12)	0.403*** (6.03)	0.403*** (6.29)	0.410*** (6.34)
Place (สถานที่ปฏิบัติงาน)			-0.233*** (-2.96)	-0.208** (-2.52)	-0.214** (-2.64)	-0.196** (-2.44)	-0.192** (-2.36)
FK (ความรู้ทางการเงิน)				-0.017 (-0.51)			-0.013 (-0.39)
FB (พฤติกรรมทางการเงิน)				-0.074** (-2.11)			-0.062* (-1.84)
FA (ทัศนคติทางการเงิน)				-0.037 (-0.86)			-0.038 (-0.91)
FL (FK+FB+FA) (ทักษะทางการเงิน)					-0.044*** (-2.67)	-0.039** (-2.49)	

หมายเหตุ: *, **, *** แสดงนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.10, 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ และค่า Z-statistic แสดงในวงเล็บ

แบบจำลองที่ 1 (Model 1 ในตารางที่ 1 และ 2) เป็นการนำตัวแปรปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ มาสร้างแบบจำลอง ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรสถานภาพสมรสมีอิทธิพลต่อการก่อหนี้เกินตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยข้าราชการที่มีสถานภาพสมรสมีโอกาสมากกว่าสถานภาพโสดที่ร้อยละ 17.4 (Marginal Effect = 0.174) ในขณะที่ตัวแปร แชนด์วิชเจนเนอร์ชั่นมีอิทธิพลต่อการก่อหนี้เกินตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 โดยข้าราชการที่อยู่ในกลุ่มแชนด์วิชเจนเนอร์ชั่น มีแนวโน้มที่จะก่อหนี้เกินตัวมากกว่าข้าราชการที่ไม่ได้เป็นกลุ่มแชนด์วิชเจนเนอร์ชั่นอยู่ที่ร้อยละ 13.6 (Marginal Effect = 0.136) สำหรับตัวแปรอื่น ๆ ไม่พบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ แบบจำลองที่ 1 มีความสามารถในการอธิบายตัวแปรตามได้ประมาณร้อยละ 7.69 (Pseudo R² = 0.0769)

แบบจำลองที่ 2 ได้เพิ่มตัวแปรปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ผลการวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน ความเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย และการครอบครองรถยนต์ มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้เกินตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยข้าราชการที่เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยมีโอกาสมากกว่าข้าราชการที่ไม่ได้เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยร้อยละ 23.5 (Marginal Effect = 0.235) ส่วนข้าราชการที่มีรถยนต์เป็นของตนเองมีโอกาสมากกว่าข้าราชการที่ไม่มีรถยนต์เป็นของตนเองอยู่ที่และ 40.6 (Marginal Effect = 0.406) ในขณะที่ตัวแปรค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนมีค่า Marginal Effect เท่ากับ -0.00001 หมายความว่า การเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน 1,000 บาทจะลดโอกาสการก่อหนี้เกินตัวลงร้อยละ 1 ส่วนตัวแปร แชนด์วิชเจนเนอร์ชั่นยังคงมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 โดยมีค่า Marginal Effect เพิ่มขึ้นเป็น 0.157 ในขณะที่ตัวแปร สถานภาพสมรสกลับไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งการเพิ่มปัจจัยด้านเศรษฐกิจเข้าไปในแบบจำลองที่ 2 ทำให้ค่า Pseudo R² เพิ่มขึ้นจาก 0.0769 เป็น 0.2124

แบบจำลองที่ 3 ได้เพิ่มตัวแปรปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ผลการวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรสถานที่ปฏิบัติงานมีอิทธิพลต่อการก่อหนี้เกินตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยข้าราชการที่ปฏิบัติงานในส่วนกลางมีแนวโน้มที่จะก่อหนี้เกินตัวน้อยกว่าข้าราชการที่ปฏิบัติงานในส่วนภูมิภาค อยู่ที่ร้อยละ 23.3 (Marginal Effect = -0.233) ในขณะที่ตัวแปรค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน ความเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย การครอบครองรถยนต์ ยังคงมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เช่นกัน โดยมีค่า Marginal

Effect เท่ากับ -0.00001 0.261 และ 0.397 ตามลำดับ ส่วนตัวแปรแซนด์วิชเงินเนอเรชั่นมีอิทธิพลต่อการก่อหนี้เกินตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยข้าราชการที่อยู่ในกลุ่มแซนด์วิชเงินเนอเรชั่น มีโอกาสที่จะก่อหนี้เกินตัวมากกว่าข้าราชการที่ไม่ได้เป็นกลุ่มแซนด์วิชเงินเนอเรชั่น ร้อยละ 16.9 (Marginal Effect = 0.169) ซึ่งการเพิ่มปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมเข้าไปในแบบจำลองที่ 3 ทำให้ค่า Pseudo R² เพิ่มขึ้นจาก 0.2124 เป็น 0.2312

แบบจำลองที่ 4 ได้เพิ่มตัวแปรปัจจัยด้านทักษะทางการเงินทั้ง 3 ด้าน ผลการวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรพฤติกรรมทางการเงินมีอิทธิพลต่อการก่อหนี้เกินตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยหากข้าราชการมีคะแนนพฤติกรรมทางการเงินเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะช่วยลดโอกาสในการก่อหนี้เกินตัวลงร้อยละ 7.4 (Marginal Effect = -0.074) ส่วนตัวแปรแซนด์วิชเงินเนอเรชั่น ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน ความเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย การครอบครองรถยนต์ และสถานที่ปฏิบัติงาน ยังคงมีนัยสำคัญทางสถิติเช่นเดิมจากแบบจำลองที่ 3 โดยมีค่า Marginal Effect เท่ากับ 0.186 -0.00001 0.279 0.412 และ -0.208 ตามลำดับ ซึ่งการเพิ่มปัจจัยด้านทักษะทางการเงินทั้ง 3 ด้าน เข้าไปในแบบจำลองที่ 4 ทำให้ค่า Pseudo R² เพิ่มขึ้นจาก 0.2312 เป็น 0.2515

แบบจำลองที่ 5 เป็นการพัฒนาจากแบบจำลองที่ 3 โดยเพิ่มตัวแปรทักษะทางการเงิน ซึ่งเป็นผลรวมของตัวแปรความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และทัศนคติทางการเงิน แทนการวิเคราะห์แยกแยะตัวแปร ผลการวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรทักษะทางการเงินมีอิทธิพลต่อการก่อหนี้เกินตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเมื่อข้าราชการมีคะแนนพฤติกรรมทางการเงินเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะช่วยลดโอกาสในการก่อหนี้เกินตัวลงร้อยละ 4.4 (Marginal Effect = -0.044) ส่วนตัวแปรแซนด์วิชเงินเนอเรชั่น ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน ความเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย การครอบครองรถยนต์ และสถานที่ปฏิบัติงาน ยังคงมีนัยสำคัญทางสถิติอย่างต่อเนื่อง โดยมีค่า Marginal Effect เท่ากับ 0.191 -0.00001 0.277 0.403 และ -0.214 ตามลำดับ ซึ่งการเพิ่มปัจจัยทักษะทางการเงินทำให้ค่า Pseudo R² เพิ่มขึ้นจาก 0.2312 ในแบบจำลองที่ 3 เป็น 0.2485 ในแบบจำลองที่ 5

แบบจำลองที่ 6 เป็นการนำตัวแปรด้านประชากรศาสตร์ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสภาพแวดล้อม และด้านทักษะทางการเงิน ที่มีค่าสัมประสิทธิ์และมีนัยสำคัญทางสถิติคงเส้นคงวา จากแบบจำลองที่ 1-5 มาสร้างแบบจำลองร่วมกัน โดยประกอบไปด้วยตัวแปรแซนด์วิชเงินเนอเรชั่น ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน ความเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย การครอบครองรถยนต์ สถานที่ปฏิบัติงาน และทักษะทางการเงิน (ผลรวมของความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และทัศนคติทางการเงิน) ผลการวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้เกินตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้แก่ ตัวแปรค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน ความเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย และการครอบครองรถยนต์ โดยมีค่า Marginal Effect เท่ากับ -0.00001 0.252 0.403 ตามลำดับ ขณะที่ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้เกินตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ตัวแปรแซนด์วิชเงินเนอเรชั่น สถานที่ปฏิบัติงาน และทักษะทางการเงิน โดยมีค่า Marginal Effect เท่ากับ 0.192 -0.196 และ -0.039 ตามลำดับ ซึ่งแบบจำลองที่ 6 มีความสามารถในการอธิบายตัวแปรตามได้ประมาณร้อยละ 23.30 (Pseudo R² = 0.2330)

และสุดท้ายแบบจำลองที่ 7 เป็นแบบจำลองที่คล้ายกับแบบจำลองที่ 6 คือ การเลือกตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติคงเส้นคงวา จากแบบจำลองที่ 1-5 มาสร้างแบบจำลองร่วมกัน แต่แบบจำลองที่ 7 จะทำการทดสอบตัวแปรด้านทักษะทางการเงินทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ตัวแปรความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และทัศนคติทางการเงิน ผลการวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้เกินตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้แก่ ตัวแปรค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน ความเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย และการครอบครองรถยนต์ โดยมีค่า Marginal Effect เท่ากับ -0.00001 0.254 0.410 ตามลำดับ ส่วนตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้เกินตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ตัวแปรแซนด์วิชเงินเนอเรชั่น และสถานที่ปฏิบัติงาน โดยมีค่า Marginal Effect เท่ากับ 0.188 และ -0.192 ตามลำดับ และตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้เกินตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 คือ ตัวแปรพฤติกรรมทางการเงิน โดยมีค่า Marginal Effect เท่ากับ -0.062 ในขณะที่ตัวแปรความรู้ทางการเงิน และทัศนคติทางการเงินไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งแบบจำลองที่ 7 มีความสามารถในการอธิบายตัวแปรตามได้ประมาณร้อยละ 23.53 (Pseudo R² = 0.2353)

จากการวิเคราะห์แบบจำลองทั้ง 7 แบบจำลอง พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการก่อหนี้เกินตัวของข้าราชการสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้แก่ ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน ความเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย การครอบครองรถยนต์ และทักษะทางการเงิน ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการก่อหนี้เกินตัวของข้าราชการสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ แซนด์วิชเงินเนอเรชั่น สถานที่ปฏิบัติงาน และพฤติกรรมทางการเงิน

อภิปรายผล

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการก่อหนี้เกินตัวของข้าราชการสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยใช้แบบจำลองโลจิสต์ (Logit Model) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ที่มีผลต่อการก่อหนี้เกินตัว พบว่า มีตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้เกินตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จำนวน 7 ตัว ดังนี้

ตัวแปรแซนด์วิชเงินเนอเรชั่น มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการก่อหนี้เกินตัว โดยข้าราชการที่อยู่ในกลุ่มแซนด์วิชเงินเนอเรชั่นมีโอกาสก่อหนี้เกินตัวได้มากกว่าข้าราชการที่ไม่ได้เป็นกลุ่มแซนด์วิชเงินเนอเรชั่น เนื่องจากต้องแบกรับภาระในการดูแลบุคคลในครอบครัวอย่างน้อย 2 รุ่น ส่งผลให้มีภาระค่าใช้จ่ายประจำที่สูงและต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ชัญญา ประสุรภัค (2557) ที่พบว่าข้าราชการที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนบุคคลในอุปการะ และภาวะพึ่งพิงที่มากขึ้นส่งผลให้จำนวนหนี้สินสูงขึ้นด้วยเช่นกัน

ตัวแปรค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับการก่อหนี้เกินตัว โดยข้าราชการที่มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนสูงขึ้นไปมีโอกาสในการก่อหนี้เกินตัวลดลง อาจสะท้อนว่าข้าราชการที่มีค่าใช้จ่ายต่อเดือนสูงมักมีฐานะทางการเงินที่มั่นคงกว่า (มีรายได้สูง) หรือมีการวางแผนทางการเงินที่ดีขึ้นทำให้มีแนวโน้มก่อหนี้เกินตัวน้อยกว่า ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ วิภา สำราญ (2564) ที่พบว่าหากค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนสูงขึ้น จะส่งผลให้โอกาสในการก่อหนี้สูงขึ้นด้วย อย่างไรก็ตาม แม้ตัวแปรค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนจะมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรมีค่าต่ำมากจนใกล้เคียงกับศูนย์ แสดงว่ามีผลกระทบต่อโอกาสในการก่อหนี้เกินตัวเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

ตัวแปรความเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการก่อหนี้เกินตัว โดยข้าราชการที่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองมีโอกาสก่อหนี้เกินตัวมากกว่าข้าราชการที่ไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง เนื่องจากอาจสามารถนำที่อยู่อาศัยของตนไปจำนอง เพื่อนำไปเป็นหลักค้ำประกันในการก่อหนี้ได้ง่ายขึ้น รวมทั้งยังมีค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการมีที่อยู่อาศัย จึงมีโอกาสก่อหนี้ได้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ภทรนันท์ สงวนวัฒนารักษ์ และคณะ (2567) และ ฉวีวรรณ กาบขาว (2561) ที่พบว่าครัวเรือนที่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง มีโอกาสก่อหนี้เกินตัวมากกว่าครัวเรือนที่ไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง

ตัวแปรการครอบครองรถยนต์ มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการก่อหนี้เกินตัว โดยข้าราชการที่มีรถยนต์เป็นของตนเองมีโอกาสก่อหนี้เกินตัวมากกว่าข้าราชการที่ไม่มีรถยนต์เป็นของตนเอง เนื่องจากอาจจะต้องรับภาระค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับรถยนต์ โดยเป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ภทรนันท์ สงวนวัฒนารักษ์ (2566) ที่พบว่า การครอบครองรถยนต์เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่มีผลต่อโอกาสในการก่อหนี้เกินตัวในทิศทางบวก เนื่องจากแคมเปญ ทางค่ายรถยนต์ ส่งผลให้ครัวเรือนตัดสินใจซื้อรถยนต์ได้ง่ายขึ้น ทำให้เกิดภาระหนี้ได้มากขึ้น

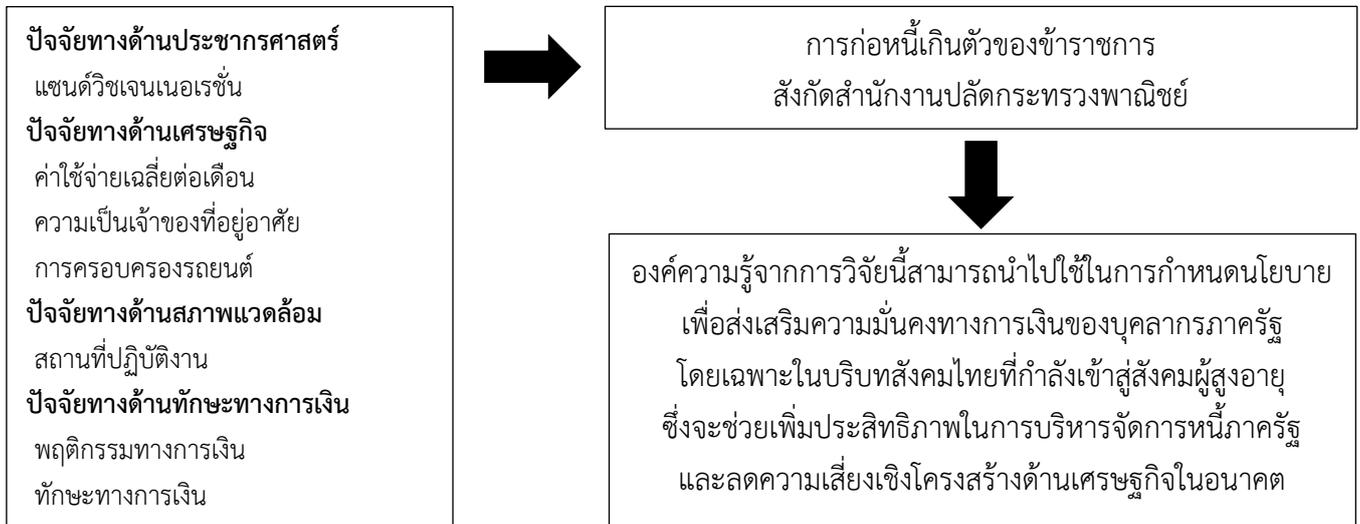
ตัวแปรสถานที่ปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกันกับการก่อหนี้เกินตัว โดยข้าราชการที่ปฏิบัติงานในส่วนกลางมีแนวโน้มที่จะก่อหนี้เกินตัวน้อยกว่ากลุ่มที่ปฏิบัติงานในส่วนภูมิภาค เนื่องจากมักมีโอกาสเข้าถึงสวัสดิการของรัฐ แหล่งเงินทุน และบริการทางการเงินได้สะดวกมากกว่าผู้ที่ปฏิบัติงานในภูมิภาค อีกทั้งยังมีโอกาสในการหารายได้เสริมนอกเวลาราชการมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วนิตา วิเศษวัชรกร (2558) ที่พบว่าข้าราชการที่ปฏิบัติงาน ในส่วนภูมิภาคมีโอกาสก่อหนี้สินมากกว่าข้าราชการที่ปฏิบัติงานในส่วนกลาง เนื่องจากสัดส่วนข้าราชการที่ปฏิบัติงาน ในส่วนภูมิภาคและมีหนี้สินมีมากกว่าข้าราชการที่ปฏิบัติงานในส่วนกลางและมีหนี้สิน

ตัวแปรพฤติกรรมทางการเงิน มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกันกับการก่อหนี้เกินตัว โดยเมื่อข้าราชการมีคะแนนพฤติกรรมทางการเงินเพิ่มขึ้นจะช่วยลดโอกาสในการก่อหนี้เกินตัว เนื่องจากการมีพฤติกรรมทางการเงินที่ดี จะส่งผลให้สามารถบริหารจัดการการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดปัญหาการก่อหนี้สินเกินตัว ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Anjani, D. D., & Wulandari, S. (2024) ที่พบว่า พฤติกรรมทางการเงิน ส่งผลต่อความเป็นอยู่ที่ดีทางการเงินในทิศทางบวก โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีพฤติกรรมทางการเงินที่ดีมีแนวโน้มที่จะมีความเป็นอยู่ทางการเงินที่ดีขึ้น

ตัวแปรทักษะทางการเงิน มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกันกับการก่อหนี้เกินตัว โดยเมื่อข้าราชการมีคะแนนทักษะทางการเงินเพิ่มขึ้นจะช่วยลดโอกาสในการก่อหนี้เกินตัว เนื่องจากบุคคลที่มีทักษะทางการเงินที่ดีมักสามารถวางแผนและบริหารจัดการรายรับรายจ่ายได้อย่างเป็นระบบ ตัดสินใจทางการเงินอย่างมีเหตุผล และหลีกเลี่ยงพฤติกรรมใช้จ่ายเกินตัว

ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Adzis et al. (2017) ที่พบว่าทักษะทางการเงินมีความสัมพันธ์กับหนี้สินในทิศทางลบ โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีทักษะทางการเงินสูงจะมีหนี้สินน้อยกว่าผู้ที่มีทักษะทางการเงินต่ำ

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ได้ว่า ภาวะทางการเงินของข้าราชการที่อยู่ในภาวะแซนด์วิชเงินเนอเรชั่นมีโอกาสดต่อการก่อหนี้เกินตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มบุคคลเหล่านี้ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายของสมาชิกในครอบครัวพร้อมกันอย่างน้อย 2 รุ่น ทำให้เกิดแรงกดดันทางการเงินและมีแนวโน้มใช้การกู้ยืมเพื่อบริหารรายจ่ายในชีวิตประจำวันสูงกว่ากลุ่มอื่น ขณะเดียวกันยังพบว่าปัจจัยด้านความเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยและการครอบครองรถยนต์ก็มีผลในเชิงบวกต่อโอกาสในการเป็นหนี้เกินตัวเช่นกัน แสดงให้เห็นว่าการถือครองทรัพย์สินเหล่านี้แม้จะสะท้อนสถานะทางเศรษฐกิจ แต่กลับมาพร้อมกับภาระหนี้ระยะยาวที่ต้องรับผิดชอบ ส่วนสถานที่ปฏิบัติงาน พบว่าข้าราชการที่ปฏิบัติงานในส่วนกลางมีแนวโน้มที่จะก่อหนี้เกินตัวน้อยกว่าผู้ที่อยู่ในส่วนภูมิภาคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอาจเป็นผลมาจากความแตกต่างด้านโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ข้อมูลข่าวสารทางการเงิน รวมถึงโอกาสในการหารายได้เสริมหรือเข้าถึงบริการทางการเงินที่เอื้อต่อการวางแผนทางการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า แต่ในทางกลับกัน ทักษะทางการเงิน โดยเฉพาะพฤติกรรมการเงินที่ดี มีความสามารถในการวางแผนและควบคุมการใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล กลับช่วยลดโอกาสในการก่อหนี้เกินตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนถึงความสำคัญของการส่งเสริมความรู้และวินัยทางการเงินในระดับบุคคล ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการป้องกันปัญหาหนี้สินเกินตัวในระยะยาว โดยองค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยนี้สามารถนำไปใช้กำหนดนโยบายส่งเสริมความมั่นคงทางการเงินของบุคลากรภาครัฐ โดยเฉพาะในบริบทสังคมไทยที่กำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ อันจะนำไปสู่การบริหารจัดการหนี้ในภาครัฐอย่างมีประสิทธิภาพ และลดความเสี่ยงเชิงโครงสร้างด้านเศรษฐกิจในอนาคต

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการก่อหนี้เกินตัวของข้าราชการสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยใช้แบบจำลองโลจิสต์ (Logit Model) พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการก่อหนี้เกินตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 ได้แก่ ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน ซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงลบ แต่ค่าสัมประสิทธิ์ที่ต่ำมากบ่งชี้ว่าตัวแปรนี้มีผลกระทบเชิงปริมาณต่อโอกาสในการก่อหนี้เกินตัวเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ส่วนความเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยและการครอบครองรถยนต์มีความสัมพันธ์เชิงบวก ซึ่งสะท้อนว่าการเป็นเจ้าของทรัพย์สินเหล่านี้อาจนำไปสู่การเข้าถึงสินเชื่อได้ง่ายขึ้นและภาระค่าใช้จ่ายระยะยาวที่อาจเพิ่ม

ความเสี่ยงทางการเงิน ในขณะที่ทักษะทางการเงิน มีความสัมพันธ์เชิงลบ แสดงให้เห็นว่าผู้ที่มีความรู้และความสามารถในการจัดการเงินจะสามารถหลีกเลี่ยงภาวะหนี้สินเกินตัวได้ดีกว่า สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อการก่อหนี้เกินตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 ได้แก่ แชนด์วิชเงินเนอเรนซ์ เนื่องจากต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพในครอบครัวอย่างน้อย 2 รุ่น และสถานที่ปฏิบัติงาน โดยผู้ที่ปฏิบัติงานในส่วนกลางมีแนวโน้มที่จะก่อหนี้เกินตัวน้อยกว่าผู้ที่อยู่ในส่วนภูมิภาค ซึ่งอาจเป็นผลมาจาก ความแตกต่างของค่าครองชีพหรือโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุน ตลอดจนพฤติกรรมทางการเงิน ซึ่งบ่งชี้ว่าผู้ที่มีวินัยและวางแผนการใช้จ่ายอย่างเหมาะสมมักสามารถหลีกเลี่ยงปัญหาการก่อหนี้เกินตัว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

1.1 จากการศึกษาพบว่าแชนด์วิชเงินเนอเรนซ์มีโอกาสในการก่อหนี้เกินตัว ดังนั้นกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรขยายโครงการสนับสนุนครอบครัวอุปถัมภ์ผู้สูงอายุ ให้ครอบคลุมกลุ่มคนที่เป็นแชนด์วิชเงินเนอเรนซ์ รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรพิจารณามาตรการสนับสนุนที่เป็นรูปธรรม เช่น เงินช่วยเหลือรายเดือน การเพิ่มสิทธิลดหย่อนภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายดูแลสุขภาพผู้สูงอายุและเด็กเล็ก และการจัดตั้งทุนสวัสดิการเฉพาะกลุ่ม เพื่อลดความเสี่ยงทางการเงินและยกระดับคุณภาพชีวิตในระยะยาว

1.2 จากการศึกษาพบว่าผู้มีที่อยู่อาศัยและรถยนต์เป็นของตนเองมีโอกาสในการก่อหนี้เกินตัว ดังนั้นสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ ควรขยายความร่วมมือกับสถาบันการเงินและสหกรณ์ออมทรัพย์ เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเงิน เช่น ระบบแจ้งเตือนความเสี่ยงภาระหนี้เกินศักยภาพ และให้คำปรึกษาแผนการเงินเฉพาะบุคคล รวมถึงส่งเสริมความรู้ด้านการวางแผนผ่อนชำระ การเปรียบเทียบดอกเบี้ย และการรักษาสภาพคล่อง เพื่อการบริหารจัดการหนี้ที่มีประสิทธิภาพ

1.3 จากการศึกษาพบว่าการมีคะแนนพฤติกรรมทางการเงินและทักษะทางการเงินเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้มีโอกาสก่อหนี้เกินตัวลดลง ดังนั้นสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ ควรเข้าร่วมเข้าร่วมโครงการ Fin ดี Happy Life ของ ธนาคารแห่งประเทศไทย โดยคัดเลือกบุคลากรเข้ารับการอบรมเป็น Fin Trainer เพื่อนำความรู้มาพัฒนาระบบส่งเสริมวินัยทางการเงินภายในหน่วยงาน รวมถึงสนับสนุนการจัดตั้งที่ปรึกษาทางการเงินในองค์กร และกำหนดกลไกติดตามประเมินทักษะทางการเงินอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างสุขภาพทางการเงินที่มั่นคงและยั่งยืนให้แก่ข้าราชการ

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยยังไม่ได้จำแนกองค์ประกอบภาระค่าใช้จ่ายของกลุ่มแชนด์วิชเงินเนอเรนซ์ รวมถึงยังไม่มี การประเมินระดับความรุนแรงของภาวะดังกล่าวในระดับบุคคล ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่สะท้อนความเปราะบางทางเศรษฐกิจของกลุ่มประชากรวัยทำงานที่ต้องแบกรับภาระดูแลสุขภาพครอบครัวสองช่วงวัย ดังนั้น การวิจัยในอนาคตควรออกแบบเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับโครงสร้างรายจ่ายและระดับภาระที่แท้จริงของผู้ที่อยู่ในภาวะดังกล่าว เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ชัดเจนและสะท้อนความเสี่ยงทางการเงินของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างรอบด้าน อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการกำหนดนโยบายและแนวทางการสนับสนุนที่เหมาะสมในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- ฉวีวรรณ กาบขาว. (2561). ปัจจัยที่กำหนดความเป็นไปได้ในการก่อหนี้ภาคครัวเรือน. (เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- ชัยญา ประสุรักษ์. (2557). การศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่ก่อให้เกิดการก่อหนี้ของข้าราชการครูในจังหวัดมหาสารคาม. (เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น).
- ธนาคารกรุงไทย. (2566). *สำรวจภาระหนี้ มีแค่ไหน ถึงอยู่ในจุดปลอดภัย*. สืบค้นจาก <https://shorturl.asia/8dNeh>.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2565). *รายงานผลสำรวจทักษะทางการเงินของไทยปี 2565*. สืบค้นจาก <https://shorturl.asia/F2eJh>.
- _____. (2567). *เงินให้กู้ยืมแก่ภาคครัวเรือน*. สืบค้นจาก <https://shorturl.asia/ZQkpt>.

- ภัทรนันท์ สงวนวัฒนารักษ์, อีร์ศักดี ทรัพย์วโรบล และ กนกวรรณ จันทร์เจริญชัย. (2567). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการ ก่อหนี้เกินตัวตามวัฏจักรชีวิตของครัวเรือน. *วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา*, 6(2), 26–36.
- วนิดา วิศิษฐ์วารกร. (2558). *ภาระหนี้สินของข้าราชการหลังนโยบายเงินเดือน พ.ศ. 2556 : กรณีศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม*. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- วิภา สำราญ. (2564). *ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะทางการเงินของประชากรและปัจจัยทางเศรษฐกิจต่อการก่อหนี้ครัวเรือน ในจังหวัดเชียงราย*. (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง).
- Adzis, A. A., Bakar, J. A., & Shahr, H. K. (2017). Factors influencing young adult's debt in Malaysia. *Journal of Business and Retail Management Research*, 12(1), 76-85.
- Anjani, D. D., & Wulandari, S. (2024). The Influence of Income Level, Financial Behavior and Financial Management on Financial Well-Being in the Sandwich Generation (Study in Sukaragam Village, Serang Baru District). *Dinasti International Journal of Economics, Finance & Accounting*, 5(3), 970-981.